

Zo'n 42 miljoen bezoekers – waaronder acht op tien Belgen – vergaapten zich in '58 aan de Expo. Naast de ontelbare technische snufjes scoorde de gedurfde spektakelarchitectuur. Iedereen keek ook met grote ogen naar de woning van de toekomst, en begon alvast te dromen... **TEKST ROEL DAENEN**

De mooie toekomst van 1958

“De bezoeker van het Atomium huivert voor de grootheid der schepping. De mens van 1958 voelt zich een molecuul van de stoffelijke wereld, voortgedreven en levend buiten zijn eigen kracht, opgenomen in de oneindige kosmos als een ster, een stofdeeltje.” Dat noteerde een overdonderde reporter van het tijdschrift *Panorama* bij zijn bezoek aan de Expo '58. Het onaardse, glimmende gebouw maakte op elke bezoeker een verpletterende indruk. Het was 160 miljard keer groter dan een ijzerkristal, 102 meter hoog!

Op de kruising van twee centrale lanen van het Expo-terrein wou dit monument overbluffen. Net zoals de *Pijl van de Burgerlijke Bouwkunde*, een ander bravourestuk dat de zwaartekracht tartte, veroorzaakte het Atomium sterke emoties. Onder het humanistische motto *Balans van de wereld voor een betere wereld* verenigde de Expo zowel verbluffende architectuur als futuristische technologie. De Wereldtentoonstelling kondigde voor de meeste bezoekers een nieuw en beloftevol bestaan aan, waarin de oude on-

zekerheden voorgoed *passé* waren. 49 landen en 7 internationale organisaties toonden zich in Brussel op hun best. Zo hing er in het Russische paviljoen een replica van de *Spoetnik*. Bij de Verenigde Staten kon je een vraag stellen aan een reuzengrote computer. De Ramac 305 was een staaltje spitstechnologie van IBM, die 4,4 megabytes gegevens bevatte. Alles aan het ding was indrukwekkend: het woog een ton en was zo groot als twee enorme koelkasten. Je kon de computer een jaartal opgeven, waarna hij antwoordde wat er toen gebeurde. Toen een Sovjet-Russische excellentie de vraag stelde: “Wat is er gebeurd in 1917?” antwoordde Ramac: “1. Bevrijdend offensief van de Geallieerden. 2. Oktoberrevolutie.” Waarop de Rus teleurgesteld het Amerikaans paviljoen verliet.

Doelloos dolen

Aan de vrouwelijke bezoekers werd een apart parkoers voorgesteld. De organisatoren vreesden immers dat al de hoogtechnologische paradepaardjes bij hen op weinig enthousiasme zouden rekenen. In het bezoekersgidsje *Expo '58 in zakformaat* wist de redacteur met besliste zekerheid wat goed voor hen was, namelijk een wandeling langsheen naaimachines, huishoudartikelen en andere zaken die vrouwen zeker gingen boeien: “We menen er goed aan te doen hier enkele typische bezichtigingen op de Wereldtentoonstelling te schetsen, teneinde u vermoeiend en doelloos dolen op de Expo te besparen... In het paviljoen van de mode zult ge wellicht enkele nieuwe knepen ‘stelen’ om ‘bij’ te blijven, op het gebied van kleding.”

Het Elektrisch Huis

Ook een bezoekje aan het *Elektrisch Huis* mocht niet ontbreken. Hier traden vrouwen binnen

← Meer dan 20 bijzondere treintjes werden voor de Wereldtentoonstelling gebouwd. Een rit van 30 minuten kostte 10 tot 15 frank.

Bronnen

I. BAUWENS EN C. GOESSAERT, *Modelwoningen op Expo '58*, scriptie Universiteit Gent, 2006 – R. DEVOS en M. DE KOONING, *Moderne architectuur op Expo '58*, Mercatorfonds, 2006 – A. LESAGE, *Expo '58. Het wonderlijke feest van de fifties*, Antwerpen, Standaard Uitgeverij, 2008 (met getuigenissen van Expo-bezoekers) – s.n., *De sociale huisvesting naar het museum?* Catalogus bij de tentoonstelling in het PSK, Brussel. Stavelot, Editions Luc Pire, 2003.

Ter illustratie werden foto's gebruikt uit de volgende boeken: Rudolph Nevi, *Expo 58, Nostalgie in 400 foto's*, Van Halewyck, 2008. Sylvie Dhaene, Els Veraverbeke, Nele Van Uytsel, *De jaren 50 in België*, Lannoo, 2006.

Info

www.expo58.eu is de portaalsite voor wie in het spoor van de Expo wil treden. Je leest, kijkt en luistert mee met Expo-bezoekers van 50 jaar geleden.

in een huishoudelijk 'paradijs', waarin tal van elektrische toestellen hun een zorgeloze, rustige toekomst beloofden. De hier gepresenteerde spullen – haardrogers, wasmachines, blitse fornuizen, stofzuigers en ook elektrische scheertoestellen – garandeerden minder *inspanning* en meer *rust*. Dit deel van het *Paviljoen van de Elektrische Energie* was opgevat als een enorme transistor. Gaandeweg kreeg je een volledig huis te zien met een uiterst moderne, lichte woonkamer, een keuken, een bad en een waskamer en twee slaapkamers. Het publiek stond erbij en keek er met hele grote ogen naar.

Wat de mensen zagen, leek in niets op hun eigen, vertrouwde omgeving. In huizen van de jaren '40 en '50 werd er meestal op de kachel gekookt. Die stond vaak centraal. Het huis op de Expo overtrof de stoutste dromen: open, licht en geriefelijk. Een bezoeker verklaarde later: "Thuis hadden we niks. Geen radio, geen mixer, geen stofzuiger... We werkten nog met een strijkijzer dat gewarmd werd op de kachel. Op Expo '58 heb ik alles gezien wat ik later wilde hebben. Daar heb ik voor gewerkt en gespaard. Nu is dat misschien onbegrijpelijk, maar het is met geen woorden te beschrijven wat voor een indruk de Wereldtentoonstelling op mij maakte."

Ook de hypermoderne badkamers, voorzien van ligbad en stromend warm water, deden de bezoekers dromen. "Wij hadden in die tijd

geen badkamer! De wekelijkse wasbeurt deden we in de woonkamer, in een teil. Mijn moeder warmde dan water op... Onze burens hadden wel een badkamer, maar dat waren behoorlijk welstellende mensen. Onze keuken was redelijk eenvoudig. We hadden een gootsteen met daaronder een kastje. En een vuur met gas. We verwarmden met een kolenkachel. Centrale verwarming, daar hadden we nog nooit van gehoord", aldus een andere Expo-bezoekerster.

De Amerikaanse hemel

Bij de bezoekers bleek het Amerikaanse paviljoen, één van de weinige gebouwen die vandaag nog steeds bestaat, een publieksmagneet. Daar hingen foto's van de mythische wolkenkrabbers van Manhattan aan de muren. In vitrines werd *the American way of life* uitgebreid voorgesteld. Een reporter omschreef het zo: "Daar binnen is alles berekend op ontspanning en welbehagen. De esthetische vormen van de gebruiksvoorwerpen, de overvloed van zetels, tv en radiotoestel, airconditioning en zacht-gekleurde wanden, alle samen onttrekken ze de mens aan het jachtige en beklemmende leven op kantoor, in de fabriek en in de zaak." Je vernam er ook dat de Amerikaan zijn boodschappen deed in de supermarkt, waar *keuze* geen loos begrip was. Slechts één keer per week trok hij erop uit en alle aankopen pasten netjes in een grote koelkast...

Het leven van de Amerikaanse huisvrouw was

→ Ontwerp voor het paviljoen van Coca-Cola: maak de blits met neon en futuristische lijnen

een droom. Haast alles verliep vanzelf. Ze moest enkel de knopjes en schakelaars van mixers, gasfornuizen, vaatwasmachines en ovens bedienen. En de reporter wist: "Tussen twee manipulaties in zit de huisvrouw voor haar kleuren-tv." Televisie was toen echter nog allesbehalve een vaste waarde in huis. "Heel speciaal voor het huwelijk van koning Boudewijn in 1960 hebben we een televisietoestel gekocht. Dat was echt een evenement, waar iedereen maandenlang de mond vol van had... En je kon dat gewoon zo meemaken, thuis in je huiskamer. Het was een wonder", aldus een getuige uit Sint-Niklaas.

Stulpje in stijl

De architectuur tijdens en na Expo '58 wou resoluut breken met het verleden. Optimisme en geloof in de toekomst waren de ordewoorden. De stijl van de jaren '30 en '40, gekenmerkt door strenge symmetrieën, werd overvleugeld door toepassingen met speelse, schuine lijnen, gladde en gekleurde materialen die een wereld aankondigden waarin technologie het voortouw nam. De eensgezinswoning werd nu de nieuwe maatstaf. Het ideaal werd een vrijstaand stulpje, net buiten de stad.

Activiteiten en tentoonstellingen rond Expo '58

- **Erfgoeddag op zondag 13 april.** Bij meer dan 400 erfgoedorganisaties in heel Vlaanderen en Brussel kan je gratis een blik werpen op "de toekomstige tijd". Naast talloze Expo '58-herdenkingen, filmprojecties en getuigenissen allerhande zijn er ook flink wat activiteiten die de toekomstvisie uit het verleden illustreren. Verwacht je aan spannende voorspellingen, SF-films, fiets- en wandeltochten... Een programmabrochure vind je in de openbare bibliotheek. Je kan surfen naar www.erfgoeddag.be. Of bel 1700.
- Erfgoedcentrum Lamot en het Cultureel Centrum presenteren in Mechelen de grootste Expo-manifestatie van 2008. **Anno Expo** wordt een dubbelluik over architectuur en lifestyle, met tal van fijne randactiviteiten. Van 21 juni tot 14 september. *Anno Expo, Erfgoedcentrum Lamot, Van Beethovenstraat 8-10, 2800 Mechelen en Cultuur Centrum Mechelen, tel. 070/22.28.00, www.anno-expo.be.*
- In de Brusselse *Archives d'Architecture Moderne* loopt de tentoonstelling **België 58**. Aan de hand van talloze plans, maquettes, tekeningen en een film krijg je een beeld van de architectuur in ons land voor en vooral na Expo '58. Je stapt er onder meer in een leefruimte van de jaren '50. Tot 21 december. *Museum voor Architectuur De Loge, Kluisstraat 55, 1050 Brussel, tel. 02/642.24.62, www.aam.be.*

Architecten experimenteerden volop en bereikten een vrijheid die voorheen ongekend was. Huizen werden aangepast in functie van het terrein, het uitzicht, de gewenste oriëntatie en zelfs van de dominerende windrichting. Binnenin werden alle oude regels opzijgeschoven. De woon- en slaapkamers kregen als voornaamste ontspanningsruimten extra aandacht en werden zoveel mogelijk ontworpen als open, transparante ruimten. Planten en zelfs bomen werden opgenomen in de leefruimten. Uit Scandinavië kwamen lichte, eenvoudige en esthetische meubels die in alles fel contrasteerden met de oerdegelijkheid van pakweg het Mechelse meubel. Architecten als Arne Jacobsen schreven in 1958 geschiedenis met de ronde vormen van de *Egg Chair*...

Rijzende torens

Tegelijkertijd rezen de appartementen als paddestoelen uit de grond. Grote woontorens verschenen aan de rand van de stad en boden de bewoners schitterende vergezichten. Een Brusselaar verwoordde zijn tevredenheid als volgt: "We woonden in blok 1, op de tiende verdieping, en dat was buitengewoon. Want nu vinden we deze grote toren en de andere gebouwen heel gewoon. Maar je kan je dat heel moeilijk inbeelden: toen was het sprookjesachtig, deze drie gebouwen die zo uit de grond omhoogrezen. Het waren ongelofelijke appartementen. En er was een correct sanitair: toiletten binnen, niet op het terras. Ieder kind had zijn kamer en de ouders hadden hun eigen slaapkamer. Dat was heel goed. We waren daar heel tevreden." De tijd ademende hoop en verwachting...

De VTB Brusselgidsen hebben een ruim en gevarieerd programma rond de Wereldtentoonstelling van '58:

Expo '58 met VTB Cultuur

1 Expo '58 – DEJA VIEW (17 april-30 september)

Doe-het-zelf-wandelingen

Gewapend met een viewmaster, een mp3-speler en een plan kan je zelf op zoek naar de overblijfselen van Expo '58 op de Heizelvlakte. In je oor weerklinken herinneringen van wie de Expo bezocht of er werkte. Klik op de viewmaster en je krijgt een beeld van hoe het er 50 jaar geleden uitzag.

€ 10/pers. Verdeelpunt: Radio 2-Vlaams-Brabant, Amerikaans Theater, Dikke Lindelaan, Brussel. Van 17 april tot en met 30 september, woensdag tot zondag, van 12 tot 18 u. Meer info? 0800/13.700 (Onthaal en Promotie Brussel).

↗ In het Russisch paviljoen werden maanraketten en de Spoetnik getoond

↓ Op het Belgiëplein kreeg het Heizelpaleis een nieuwe, boogvormige gevel, die glansde in een waterspiegel

Begeleide wandeling voor individuen op vaste data

Wie liever onder begeleiding de wandeling meemaakt, kan reserveren voor een wandeling in groep o.l.v. een VTB Brusselgids, met viewmaster en Expo-kaart.

Data: za. 26/4, woe. 7/5, zo. 18/5, za. 24/5, woe. 28/5, woe. 11/6, do. 19/6, za. 5/7, zo. 13/7, woe. 23/7, za. 9/8, zo. 10/8, woe. 13/8, za. 6/9, woe. 10/9.

Vertrek: 13 u.30 aan het Amerikaans Theater. Reservering verplicht: 03/224.10.52 (VTB Brusselgidsen). € 10/pers. Met extra toegang tot Expo '58 – In Color: € 12/pers.

Begeleide wandelingen voor groepen (op aanvraag)

Ga met je familie, vereniging, bedrijf of vrienden op stap in de sporen van Expo '58. Een VTB Brusselgids begeleidt je.

€ 100/gids. Facultatief: viewmaster (€ 8) en/of Expo-plan (€ 1). Reservering gids: 03/224.10.52 (VTB Brusselgidsen).

erfgoed
BRUSSEL

Expo'58 – Déjà View is een project van de erfgoedcel Brussel van VGC i.s.m. Onthaal en Promotie Brussel, VTB Brusselgidsen en Radio 2.

Tentoonstelling

Expo '58 – In Color (17 april-15 juni)

Verzamelaar François Van Kerckhoven toont een verrassende collectie memorabilia in het Amerikaans Theater. Met archief filmpjes van de Expo.

17/4-15/6, woensdag tot zondag, 12 tot 18 u.

€ 4/pers. (kinderen -12 jr. gratis)

2 In de rand van 50 jaar Expo '58

Bezoek, wandelingen,
kunstcursus

Di. 20 mei: Bezoek Atomium,
Tussen Utopie en Werkelijkheid.

Deelname: € 18

(leden VTB-VAB: € 16).

Inbegrepen: toegang en gidsen
Atomium, toegang
Paviljoen van het Geluk,
openbaar vervoer.

Di. 3 juni: Wandeling *Stad in
de Achteruitkijkspiegel*, Wereld-
tentoonstelling van 1897 in het

Jubelpark. Deelname: € 9

(leden VTB-VAB: € 7,5).

Di. 14 oktober: Wandeling
Stad in de Achteruitkijkspiegel,
Wereldtentoonstelling van 1910
in de Solboschwijk.

Deelname: € 9

(leden VTB-VAB: € 7,5).

Ma. 7 en 14 april, namiddag:
cursus *Dromen van Vrijheid, Kunst
in de Fifties*. Docent: Kristin De

Glas. Deelname: € 20

(leden VTB-VAB: € 18).